Příprava na přijímačky — český jazyk a literatura

Český jazyk a literatura · 60 minut · max. 50 bodů · Pomůcky: modrá nebo černá propisovací tužka; slovníky ani Pravidla českého pravopisu nejsou povoleny

Jméno a příjmení: _____ Třída: _____ Datum: _____

Body: _ _ _ _ / 50 · Známka: _ _ _ _

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Restaurátor obrazů patří k těm odborníkům, kteří svou práci vykonávají s mimořádnou pečlivostí. Když přivezli do dílny starý oltářní obraz, nejprve ho zbavili nánosů špíny a přemalyb. Pracovníci laboratoře prozkoumali povrch pod ultrafialovým svjetlem a zjistili, že některé části plátna byly opravovány v různých obdobích. Zkušení restaurátoři použili speciální rozpouštědla, jež nepoškodila původní pigmenty. Postupně odkryli vrstvy barev a obdivovali mistrovské tahy štětce. Barevné vzorky odebrali a analyzovali v laboratoři. Výsledky jim pomohly určit přibližné stáří díla. Drobné trhliny na plátně zaplnili smnění, která svým složením odpovýdala dobovým materiálům. Celý tým se sešel a prodiskutoval další postup. Nakonec obraz znovu napnuli na pevný rám a přenesli do klimatizované místnosti, kde ho nechali stabilizovat. Restaurátoři se přesvědčili, že dílo přežilo staletí v překvapivě dobrém stavu.

1. Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně. **(4 b.)**

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

(1) Vydání každé knihy předchází dlouhý a náročný proces, o němž většina čtenářů nemá ani tušení. (2) Jakmile redaktor obdrží rukopis od autora, přečte ho pozorně a sepíše podrobné připomínky. (3) Autor poté rukopis přepracuje, přičemž se snaží zachovat původní myšlenku díla. (4) Korektor projde text nejméně dvakrát, aby odhalil všechny pravopisné i gramatické nedostatky. (5) Grafik navrhuje podobu obálky a rozmístění textu na stránce, protože vizuální dojem je pro prodejnost knihy zásadní. (6) Hotové návrhy putují na schůzku, kde je posuzuje celé nakladatelské oddělení. (7) Pokud vydavatel schválí výslednou podobu, odešle podklady do tiskárny. (8) Tiskárna vytiskne zkušební výtisky, které se opět vrátí do nakladatelství ke kontrole. (9) Když korektoři zkušební výtisky schválí, spustí se plný tisk celého nákladu. (10) Hotové knihy se zabalí a rozešlou do skladů, odkud míří do knihkupectví po celé zemi. (11) Celý proces od přijetí rukopisu až po prodej v obchodě trvá zpravidla několik měsíců. (12) Přesto čtenář v knihkupectví vidí jen výsledek — knihu s lákavou obálkou.

2. Ve výchozím textu jsou dvě věty, které obsahují vedlejší větu příslovečnou časovou. Vypište čísla těchto vět (např. ve tvaru: 2, 5). **(3 b.)**

3. Seřaďte jednotlivé části textu (A–F) tak, aby byla dodržena textová návaznost. **(3 b.)**

A) Pódium dokončí přibližně týden před zahájením festivalu, takže zbývá čas na zvukovou zkoušku.

B) Po skončení posledního koncertu dobrovolníci pódium rozeberou a náměstí vrátí do původní podoby.

C) Každé jaro se v malém pohraničním městečku koná festival pouliční hudby, který přitahuje návštěvníky z širokého okolí.

D) Organizátoři začínají s přípravami již v lednu, kdy oslovují kapely a dojednávají podmínky vystoupení.

E) V den zahájení se náměstí zaplní stánky s jídlem a ručními výrobky, kolem nichž proudí zvědaví návštěvníci.

F) Jakmile jsou smlouvy podepsány, pustí se dobrovolníci do budování pódia na náměstí.

Zapište písmena ve správném pořadí: 1. ____ 2. ____ 3. ____ 4. ____ 5. ____ 6. ____

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 4

Dobrovolní hasiči jsou pro mnohé vesnice nepostradatelnou oporou. Každoročně absolvují povinná cvičení, při nichž si ověřují ovládání techniky i spolupráci v týmu. Letos v srpnu zasahovali u požáru stodoly, který se rychle rozšířil na sousední stavení. Velitel zásahu zhodnotil situaci a rozdělil hasiče do skupin tak, aby bylo zásobování vodou nepřetržité. Díky jejich pohotovosti a vzájemné důvěře se podařilo oheň do hodiny zvládnout.

4. Které z následujících tvrzení o dobrovolných hasičích na vesnici nejlépe vystihuje smysl výchozího textu? **(1 b.)**

a) Pravidelný výcvik a vzájemná důvěra umožňují dobrovolným hasičům účinně zvládat mimořádné události.

b) Zásobování vodou bylo při srpnovém požáru jediným rozhodujícím faktorem úspěšného zásahu.

c) Dobrovolní hasiči se věnují výhradně hašení požárů a jiné činnosti nevykonávají.

d) Velitel zásahu nese při požáru veškerou odpovědnost a ostatní hasiči pouze plní jeho rozkazy.

5. **Přiřaďte ke každému z gramatických jevů uvedených v levém sloupci (1–3) odpovídající příklad z pravého sloupce. Každou možnost lze použít nejvýše jednou.** **(3 b.)**

1. Podstatné jméno v 7. pádě čísla množného ____

2. Přídavné jméno přivlastňovací v 1. pádě čísla jednotného rodu středního ____

3. Sloveso ve třetí osobě čísla množného času přítomného způsobu oznamovacího ____

A) s poutavými příběhy

B) přicházející hosté

C) matčino rozhodnutí

D) nejvyšší z kandidátů

E) dobrovolníci přicházejí

6. **Vyberte větu, v níž jsou všechna slova napsána pravopisně správně.** **(1 b.)**

a) Sbírka básní byla vydána v malém náklade a čtenáři o ní dlouho nevěděli.

b) Sbírka básní byla vydána v malém nákladu a čtenáři o ní dlouho nevěděli.

c) Sbírka básní byla vydána v malém nákladu a čtenáři o ní dlouho nevědělí.

d) Sbírka básní byla vydána v malém nákladu a čtenáři o ní dlouho nevěděli.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 7

Každý víkend přicházejí do útulku desítky dobrovolníků, kteří věnují svůj volný čas _____ (zvíře) bez domova. Někteří pomáhají s krmením, jiní venčí psy nebo čistí klece. Pracovníci útulku si těchto lidí nesmírně váží, protože bez jejich pomoci by provoz zařízení byl jen těžko _____ (představitelný).

Přečtěte si výchozí text. Doplňte do každé z následujících vět (7.1 a 7.2) náležitý spisovný tvar slova uvedeného v závorce.

7.1. **Každý víkend přicházejí do útulku desítky dobrovolníků, kteří věnují svůj volný čas _____ (zvíře) bez domova.** **(1 b.)**

7.2. **Pracovníci útulku si těchto lidí nesmírně váží, protože bez jejich pomoci by provoz zařízení byl jen těžko _____ (představitelný).** **(1 b.)**

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 8–12

Mlha se snesla mezi stromy tak rychle, jako by ji někdo naráz přikryl plachtou. Tomáš se zastavil a rozhlédl se. Buky a habry kolem něj vypadaly v šedivém oparu najednou úplně stejně, žádný orientační bod nezůstal. Slyšel jen vzdálený šum větru ve větvích a kdesi za sebou praskot zlomené větve.

„Vítek?" zavolal, ale hlas mu uvízl v husté mlze a nedolétl daleko.

Chvilku čekal. Odpovědí mu bylo jen ticho, jen to těžké, vlhké ticho, které bývá na podzim v lese v podvečer. Pokusil se vzpomenout, ve které straně leží cesta, kudy přišli. Zdálo se mu, že slunce bylo nalevo, jenže slunce už dávno zmizelo a on si teď nebyl jistý vůbec ničím.

Po chvíli zahlédl mezi kmeny světlejší pruh — snad palouk, snad prostor mezi stromy. Vydal se tam opatrně, šlapal přes mokré listí a v duchu si opakoval: klidně, pomalu, nepanikaří ten, kdo uvažuje.

Vítek se vynořil ze tmy zprava, skoro narazil do Tomáše a sykl překvapením. Dech měl roztřesený a tváře rudé.

„Tady jsi," vydechl Vítek. „Já myslel, že ses ztratil."

„Oba jsme se ztratili," řekl Tomáš klidně. „Ale to nevadí. Podívej támhle — to světlo. Tam musí být vesnice nebo silnice."

Vítek se zahleděl směrem, kam Tomáš ukázal. Opravdu, daleko mezi kmeny blikalo slabé světýlko, možná lampa u stavení, možná reflektor projíždějícího auta.

„Jdeme?" řekl Vítek polohlasem, jako by se bál narušit křehké ticho.

Tomáš přikývl a vydal se vstříc tomu vzdálenému světlu. Krok za krokem, přes kořeny a mokrý opad, pomalu a jistě.

Přečtěte si výchozí text. Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (8.1–8.4), zda odpovídá výchozímu textu (ANO), či nikoli (NE).

8. Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (8.1–8.4), zda odpovídá výchozímu textu (ANO), či nikoli (NE). **(2 b.)**

8.1	Tomáš se v mlze nemohl zorientovat, protože stromy v oparu vypadaly všechny stejně.	ANO ○ NE ○
8.2	Vítek přišel k Tomášovi zleva a klidně pozdravil.	ANO ○ NE ○
8.3	Tomáš oba uklidňoval tím, že ztracení nevadí a je třeba uvažovat, ne panikařit.	ANO ○ NE ○
8.4	Chlapci se vydali za světlem, které mohlo pocházet ze stavení nebo z projíždějícího auta.	ANO ○ NE ○

Přečtěte si výchozí text. Určete větný člen.

9.1. Určete větný člen slova „překvapením" ve větě: „Vítek se vynořil ze tmy zprava, skoro narazil do Tomáše a sykl překvapením." **(1 b.)**

9.2. Určete větný člen slovního spojení „mezi kmeny" ve větě: „Daleko mezi kmeny blikalo slabé světýlko." **(1 b.)**

10. Proč si Tomáš nebyl jistý, ve které straně leží cesta, kudy přišli? **(1 b.)**

a) Tomáš neuměl číst mapu ani určit světové strany, a proto se v lese ztrácel vždy.

b) Slunce, podle nějž se orientoval, již zmizelo a mlha zcela zakryla jakýkoliv orientační bod.

c) Vítek ho rozptyloval povídáním, takže Tomáš přestal sledovat cestu a záhy se ztratil.

d) Slunce se schovalo za mraky dřív, než dorazili do lesa, a Tomáš si stranu nikdy nezapamatoval.

11. Které ze slov použitých ve výchozím textu je hovorové (nespisovné)? **(1 b.)**

a) nepanikaří

b) světýlko

c) palouk

d) podvečer

12. Jak se Tomáš choval ve chvíli, kdy zjistil, že jsou oba ztraceni? **(1 b.)**

a) Zachoval rozvahu, ujistil Vítka, že situace je řešitelná, a navrhl směr podle vzdáleného světla.

b) Zpanikařil, ale snažil se to před Vítkem skrýt a předstíral, že ví, kudy jít.

c) Začal Vítka přesvědčovat, aby se vrátili původní cestou, a přitom hlasitě volal o pomoc.

d) Přiznal, že neví, kudy jít, a navrhl počkat na místě, dokud mlha neustoupí.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 13

Půda voněla starým dřevem a prachem nahromaděným po desetiletí. Eliška stoupala opatrně po vrzajících schodech, každý krok doprovázen prasknutím, jako by dům s nelibostí přijímal návštěvu. Mezi krabicemi od bot a svazky zaprášených novin přitahoval pozornost tmavě hnědý kožený kufřík, zapnutý na dva mosazné přezky. Otevřel se s tichým povzdechem, jako by vydechoval vzduch zadržovaný od nepaměti.

Uvnitř ležel sešit — ne nijak velký, s obálkou potrhanou na rozích a se jménem napsaným inkoustem, který čas rozlil do neurčitého fialového stínu. Eliška přečetla jen první větu prvního záznamu, a ruka se jí zastavila v půli listu, který právě obracela.

„Dnes mi bylo patnáct a nikdo si nevzpomněl."

Ta slova nepatřila nikomu, koho by Eliška znala — nebo aspoň tak si to říkala. Přesto ji pichlavý pocit neopouštěl. Jako by četla vlastní myšlenku, kterou někdo jiný zapsal dřív, než ji stihla vyslovit sama. Sešit byl datován pětapadesát let před jejím narozením, a přesto ta věta mluvila o přítomnosti.

Eliška si sedla na zaprášenou bednu, rozložila sešit na kolenou a začala číst. Venku foukal vítr a za malým trojúhelníkovým okýnkem bledly hvězdy. Ale na to všechno zapomněla — byl tu jen deník a hlas v něm, tichý, ale neodbytný.

13. **Přečtěte si výchozí text a vyberte, které tvrzení o způsobu vyprávění v tomto textu je správné.** **(1 b.)**

a) Text je vyprávěn v ich-formě a vypravěč popisuje události ze své vlastní minulosti.

b) Text je napsán jako deníkový zápis a hlavní postava promlouvá přímo k čtenáři.

c) Text je vyprávěn v er-formě a sleduje vnitřní prožívání hlavní postavy zvenčí.

d) Text střídá ich-formu a er-formu, čímž naznačuje dvojí perspektivu příběhu.

Vypište z každé z následujících vět základní skladební dvojici.

14.1. **Vítr foukal do rozbitého okna.** **(1 b.)**

14.2. **Po celém schodišti se linula vůně starého dřeva.** **(1 b.)**

15. **Přiřaďte ke každé z položek 1–4 odpovídající literární pojem nebo termín z pravého sloupce. Každou možnost lze použít nejvýše jednou.** **(4 b.)**

1. Vyjádření, při němž se neživým věcem nebo přírodním jevům přisuzují lidské vlastnosti a jednání.

___

2. Skladebná figura spočívající v záměrném opakování stejného slova nebo slovního spojení na začátku po sobě jdoucích veršů či vět.

___

3. Nepřímé, zastřené vyjádření nepříjemné nebo tabuizované skutečnosti výrazem, který ji zjemňuje.

___

4. Opisné pojmenování, které místo přímého názvu věci uvádí její typickou vlastnost nebo okolnost.

___

A) anafora

B) eufemismus

C) epiteton

D) personifikace

E) hyperbola

F) perifráze

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 16–18

Památné stromy jsou jedním z nejvýznamnějších nástrojů ochrany přírody v České republice. Označení „památný strom" může získat jedinec nebo skupina stromů, výjimečně i stromořadí, které splňují alespoň jedno ze tří základních kritérií: mimořádnou velikost, věk nebo biologický význam, výjimečnou krajinářskou hodnotu, popřípadě historickou či kulturní připomínkovou hodnotu.

O vyhlášení rozhodují orgány ochrany přírody — zpravidla příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo správa národního parku. Samotné řízení může zahájit vlastník pozemku, na němž strom roste, ale i orgán ochrany přírody z vlastního podnětu, nebo kdokoli, kdo podá podnět.

Jakmile je strom vyhlášen památným, platí pro jeho okolí ochranné pásmo. To tvoří kružnice o poloměru desetinásobku průměru kmene měřeného ve výšce 130 cm nad zemí. V tomto pásmu jsou zakázány veškeré činnosti, které by mohly strom poškodit — například výkopy, hutnění půdy nebo aplikace chemikálií.

Památné stromy jsou v České republice evidovány v Ústředním seznamu ochrany přírody. Ke konci roku 2023 jich bylo zapsáno přes devět tisíc. Nejčastěji chráněnou dřevinou jsou lípy, jejichž zastoupení odráží hluboké kořeny v české kulturní tradici. Péče o tyto stromy spočívá převážně na vlastnících pozemků, kteří jsou ze zákona povinni strpět pravidelné odborné kontroly a nezbytné ošetření.

16. Vyberte tvrzení, které podle výchozího textu správně popisuje podmínky pro vyhlášení památného stromu. **(1 b.)**

a) Strom musí splnit všechna tři základní kritéria zároveň, teprve poté může být vyhlášen.

b) O vyhlášení rozhoduje výhradně vlastník pozemku, na němž chráněný strom stojí.

c) Pro získání statusu je dostačující splnění jediného ze tří stanovených kritérií.

d) Základním kritériem je vždy historická hodnota stromu, ostatní jsou jen doplňková.

17. **Ve výchozím textu se ve spojení „kdokoli, kdo podá podnět“ vyskytuje slovo podnět. Ve kterém z následujících souvětí je toto slovo použito ve stejném významu jako v textu?** **(1 b.)**

a) Sousedé podali na obecní úřad podnět k prošetření černé skládky za vsí.

b) Sval reagoval na slabý elektrický podnět okamžitým stažením.

c) Krajina jeho dětství byla pro malíře podnětem k celému cyklu obrazů.

d) Malé dítě potřebuje dostatek podnětů, aby se mohlo zdravě rozvíjet.

18. **Vyberte tvrzení, které výchozí text o ochranném pásmu památného stromu výslovně uvádí.** **(1 b.)**

a) Ochranné pásmo vyznačuje tabulí příslušný obecní úřad do třiceti dnů od vyhlášení.

b) Ochranné pásmo je stanoveno jako čtverec, jehož strana odpovídá výšce stromu.

c) Poloměr ochranného pásma se odvíjí od průměru kmene změřeného ve výšce 130 cm.

d) V ochranném pásmu jsou zakázány jen stavební práce prováděné těžkou technikou.

19. **Níže jsou uvedena čtyři tvrzení týkající se pravopisu. Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (19.1–19.4), zda je pravdivé (ANO), či nikoli (NE).** **(2 b.)**

19.1	Ve slově „pěstírna" se vyskytuje přípona -írna, která se vždy píše s dlouhým í.	ANO ○ NE ○
19.2	Ve větě „Houby jsou organismy, jež obývají rozličná prostředí." je slovo „rozličná" přídavné jméno tvrdého vzoru a píše se v něm -á.	ANO ○ NE ○
19.3	Ve slově „mycelium" se na konci základního tvaru píše -ium, proto je správně „mycelia" jako tvar množného čísla prvního pádu.	ANO ○ NE ○
19.4	Ve spojení „shiitake je původem z východní Asie" se slovo „východní" píše s malým počátečním písmenem.	ANO ○ NE ○

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 20–25

TEXT 1

Pěstování hub jako hospodářská činnost

Houby patří mezi organismy, jejichž komerční pěstování zaznamenalo v posledních desetiletích výrazný rozmach. Zatímco dříve sloužily houby lidstvu téměř výhradně jako lesní plodina sbíraná v přírodě, dnes se produkce celé řady druhů odehrává v řízeném prostředí speciálních pěstíren. Hospodářský potenciál hub přitom zdaleka přesahuje pouhé zajištění potravy.

Nejčastěji pěstované druhy

Z celosvětového hlediska zaujímá první místo žampion dvouvýtrusný, jehož podíl na celkové produkci kultivovaných hub dlouhodobě překračuje čtyřicet procent. V Evropě je oblíbenou alternativou hlíva ústřičná, která vyniká nenáročností na vstupní suroviny — daří se jí na slámě, pilinách i vedlejších produktech zemědělské výroby. Mezi pěstiteli roste rovněž zájem o shiitake, druh původem z východní Asie, jehož cena na trhu bývá vyšší než cena běžných kulturních hub. Méně rozšířeným, avšak ekonomicky zajímavým druhem je reishi, ceněné především pro své využití ve farmaceutickém průmyslu.

Podmínky pěstování

Úspěšný chov hub vyžaduje přesné nastavení teploty, vlhkosti a složení substrátu. Každý druh má odlišné nároky: hlíva ústřičná snáší poměrně široké teplotní rozpětí, kdežto žampion potřebuje stabilní teplotu okolo šestnácti až osmnácti stupňů Celsia. Substrát musí být před výsevem spor nebo podhoubí (mycelia) řádně pasterizován, aby se eliminovaly nežádoucí mikroorganismy konkurující houbám. Celý cyklus od zaočkování substrátu po první sklizeň trvá u hlívy zpravidla čtyři až šest týdnů.

Ekonomické aspekty

Přestože počáteční investice do vybavení pěstírny mohou být značné, provozní náklady jsou při správném hospodaření relativně nízké. Využitelnost vedlejších produktů zemědělství jako substrátu výrazně snižuje vstupní náklady a zároveň přispívá k principům oběhového hospodářství. Prodej čerstvých hub na místních trzích nebo prostřednictvím sítě restaurací přináší pěstitelům stabilní příjem. Část producentů se zaměřuje na sušení a zpracování hub do potravinových doplňků, čímž dosahuje vyšší

přidané hodnoty výrobku.

TEXT 2

Houby se v současnosti těší rostoucímu zájmu nejen jako potravina, ale i jako surovina pro různá průmyslová odvětví. Výzkum zaměřený na využití mycelia při výrobě biologicky rozložitelných obalových materiálů pokročil natolik, že první komerční produkty jsou již dostupné na trhu. Pěstování hub tak přestává být pouhou zemědělskou záležitostí a stává se součástí širší biotechnologické oblasti.

Přečtěte si TEXT 1 a TEXT 2. Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (20.1–20.4), zda odpovídá výchozímu textu (ANO), či nikoli (NE).

20. **Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (20.1–20.4), zda odpovídá výchozímu textu (ANO), či nikoli (NE).** **(2 b.)**

20.1	Žampion dvouvýtrusný tvoří více než dvě pětiny celkové světové produkce kultivovaných hub.	ANO ○ NE ○
20.2	Hlíva ústřičná vyžaduje ke svému pěstování přesně nastavenou teplotu okolo šestnácti až osmnácti stupňů Celsia.	ANO ○ NE ○
20.3	Substrát je před zaočkováním hub pasterizován proto, aby se v něm nerozmnožovaly mikroorganismy škodící houbám.	ANO ○ NE ○
20.4	Podle TEXTU 2 lze mycelium využít i jinak než jako potravinu.	ANO ○ NE ○

21. **V TEXTU 1 najděte právě dvě slova, která obsahují předponu vy- nebo vý-. Tato dvě slova vypište.** **(2 b.)**

22. **Ve třetím odstavci TEXTU 1 (Podmínky pěstování) se vyskytuje slovo "eliminovaly". Které z následujících vysvětlení tohoto slova je správné?** **(1 b.)**

a) vyloučily a zamezily jejich dalšímu výskytu

b) zcela zničily a rozložily chemickými látkami

c) výrazně omezily a zpomalily jejich množení

d) přesně identifikovaly a roztřídily podle druhu

23. Proč TEXT 1 uvádí, že část pěstitelů hub se zaměřuje na sušení a zpracování do potravinových doplňků? **(1 b.)**

a) Tímto způsobem pěstitelé zvyšují výslednou hodnotu svého zboží.

b) Sušením se prodlužuje trvanlivost hub nutná pro vývoz do zahraničí.

c) Zpracování do doplňků je povinnou součástí hospodářského cyklu.

d) Sušené houby mají na místních trzích nižší cenu než čerstvé.

24. Ve druhém odstavci TEXTU 1 se píše, že shiitake je druh "původem z východní Asie". Které slovo je ve vztahu ke slovu "původem" jeho synonymem — tedy slovem s nejvýstižněji shodným významem? **(1 b.)**

a) zásobením

b) určením

c) rodem

d) složením

25. Co je podle TEXTU 2 hlavním důvodem, proč pěstování hub přesahuje oblast zemědělství? **(1 b.)**

a) Pěstírny hub přebírají funkci tradičních biotechnologických závodů.

b) Mycelium nachází uplatnění v průmyslové výrobě nových materiálů.

c) Houby jsou čím dál více využívány jako náhrada masa ve stravě.

d) Komerční produkty z hub vytlačují plastové obaly z běžného trhu.

26. Které z následujících spojení je ustálené slovní spojení (frazém) se správným zněním? **(1 b.)**

a) mít něco za výhodou

b) mít něco za zády

c) mít něco za rohem

d) mít něco za lubem

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 27–30

Laviny patří k nejnebezpečnějším přírodním jevům horského prostředí. Každoročně si v Alpách i dalších pohořích světa vyžádají desítky lidských životů, přičemž značná část obětí jsou rekreační lyžaři a snowboardisté, kteří se pohybují mimo upravené sjezdovky.

Základem lavinové prevence je správné vyhodnocení lavinového nebezpečí ještě před vstupem do terénu. V Evropě se k tomu využívá pětistupňová lavinová stupnice, přičemž stupeň 1 označuje nejnižší nebezpečí a stupeň 5 nebezpečí nejvyšší. Odborníci varují, že většina lavinových nehod se paradoxně odehrává při stupních 3 a 4, tedy při značném a vysokém nebezpečí, nikoli při stupni 5. Důvodem je skutečnost, že při pátém stupni většina turistů do hor vůbec nevyjíždí.

Klíčovým faktorem vzniku lavin je struktura sněhové pokrývky. Laviny nejčastěji vznikají na svazích se sklonem 30 až 45 stupňů. Mělčí svahy jsou příliš ploché na to, aby se sníh samovolně uvolnil, strmější zase nedovolí nahromadění dostatečného množství sněhu. Riziko výrazně zvyšují takzvané slabé vrstvy, tedy vrstvy sněhu se špatnou soudržností, které se mohou pod tlakem nové sněhové přikrývky náhle zřítit.

Pokud přece jen dojde k pohřbení osoby lavinovou hmotou, rozhodují o přežití minuty. Záchranáři proto doporučují, aby každý vyznavač skialpinismu nebo freeridu nosil u sebe tři základní pomůcky: lavinový vyhledávač, sondu a lopatu. Bez těchto nástrojů klesá šance pohřbené osoby na přežití dramaticky, protože příjezd horské záchranné služby trvá v odlehlém terénu i desítky minut.

27. Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (27.1–27.4), zda odpovídá výchozímu textu (ANO), či nikoli (NE). **(2 b.)**

27.1 Laviny nejčastěji vznikají na svazích se sklonem 30 až 45 stupňů. ANO ○ NE ○

27.2 Nejvíce lavinových nehod se stává při nejvyšším, pátém stupni lavinového nebezpečí. ANO ○ NE ○

27.3 Mezi tři základní záchranné pomůcky doporučované záchranáři patří lavinový vyhledávač, sonda a lopata. ANO ○ NE ○

27.4 Slabé vrstvy sněhu jsou vrstvy s vysokou soudržností, které odolávají tlaku nové přikrývky. ANO ○ NE ○

28. Jakému slohovému útvaru se výchozí text svým charakterem nejvíce blíží? **(1 b.)**

a) populárně-naučnému výkladovému článku

b) osobnímu vyprávění z horského prostředí

c) uměleckému líčení přírodní katastrofy

d) administrativnímu sdělení záchranné služby

29. Přepište následující větu z přímé řeči do nepřímé řeči: Záchranář řekl: „Bez lavinového vyhledávače se do volného terénu nevydávejte." Které z níže uvedených znění je jazykově správné? **(1 b.)**

a) Záchranář řekl, že bez lavinového vyhledávače se do volného terénu nevydávejte.

b) Záchranář řekl, aby bez lavinového vyhledávače do terénu se nevydával.

c) Záchranář řekl, aby se bez lavinového vyhledávače do volného terénu nevydávali.

d) Záchranář řekl, ať bez lavinového vyhledávače se do terénu volného nevydávali.

30. Určete mluvnické kategorie přídavného jména „pohřbené" ve větě z výchozího textu: „klesá šance pohřbené osoby na přežití dramaticky". Které určení je úplné a správné? **(1 b.)**

a) přídavné jméno jakostní, 2. pád, číslo jednotné, rod střední

b) přídavné jméno slovesné trpné, 2. pád, číslo množné, rod ženský

c) přídavné jméno slovesné trpné, 2. pád, číslo jednotné, rod ženský

d) přídavné jméno slovesné trpné, 4. pád, číslo jednotné, rod ženský

Záznamový arch

Odpovědi zapisujte čitelně do tohoto archu. U úloh s výběrem zakřížkujte jedno políčko; chcete-li odpověď opravit, políčko celé začerněte a zakřížkujte jiné.

Jméno a příjmení: _____ Třída: _____ Body: _____ / 50

1	_____	4 b.
2	_____	3 b.
3	**1.** ____ **2.** ____ **3.** ____ **4.** ____ **5.** ____ **6.** ____	3 b.
4	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
5	**1 →** ____ **2 →** ____ **3 →** ____ (A B C D E)	3 b.
6	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
7.1	_____	1 b.
7.2	_____	1 b.
8	**8.1** ANO ☐ NE ☐ **8.2** ANO ☐ NE ☐ **8.3** ANO ☐ NE ☐ **8.4** ANO ☐ NE ☐	2 b.
9.1	_____	1 b.
9.2	_____	1 b.
10	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
11	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
12	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
13	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
14.1	_____	1 b.
14.2	_____	1 b.
15	**1 →** ____ **2 →** ____ **3 →** ____ **4 →** ____ (A B C D E F)	4 b.

16	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
17	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
18	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
19	**19.1** ANO ☐ NE ☐ **19.2** ANO ☐ NE ☐ **19.3** ANO ☐ NE ☐ **19.4** ANO ☐ NE ☐	2 b.
20	**20.1** ANO ☐ NE ☐ **20.2** ANO ☐ NE ☐ **20.3** ANO ☐ NE ☐ **20.4** ANO ☐ NE ☐	2 b.
21	_____	2 b.
22	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
23	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
24	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
25	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
26	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
27	**27.1** ANO ☐ NE ☐ **27.2** ANO ☐ NE ☐ **27.3** ANO ☐ NE ☐ **27.4** ANO ☐ NE ☐	2 b.
28	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
29	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.
30	a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☐	1 b.

Klíč odpovědí

OTÁZKA	SPRÁVNÁ ODPOVĚĎ	BODY
1.	přemaleb, odpovídala, světlem, směsí Chybně zapsaná slova: „přemalyb" → přemaleb; „odpovýdala" → odpovídala; „svjetlem" → světlem; „smnění" → směsí. Za každou chybu (nenalezené slovo i slovo navíc) se odečítá bod: 0 chyb = 4 b.	**4**
2.	2, 9	**3**
3.	C → D → F → A → E → B (uznává se jen celé správné pořadí) Bodování: 3 b jen za celé správné pořadí, jinak 0 b.	**3**
4.	a) Pravidelný výcvik a vzájemná důvěra umožňují dobrovolným hasičům účinně zvládat mimořádné události.	**1**
5.	1→A (s poutavými příběhy), 2→C (matčino rozhodnutí), 3→E (dobrovolníci přicházejí) Bodování (3 dvojice): 3 správně = 3 b · 2 správně = 2 b · 1 správně = 1 b · 0 správně = 0 b.	**3**
6.	b) Sbírka básní byla vydána v malém nákladu a čtenáři o ní dlouho nevěděli.	**1**
7.1.	zvířatům	**1**
7.2.	představitelný	**1**
8.	**8.1** Tomáš se v mlze nemohl zorientovat, protože stromy v oparu vypadaly všechny stejně. **ANO** **8.2** Vítek přišel k Tomášovi zleva a klidně pozdravil. **NE** **8.3** Tomáš oba uklidňoval tím, že ztracení nevadí a je třeba uvažovat, ne panikařit. **ANO** **8.4** Chlapci se vydali za světlem, které mohlo pocházet ze stavení nebo z projíždějícího auta. **ANO** Bodování: 4 správně = 2 b · 3 správně = 1 b · méně = 0 b	**2**
9.1.	příslovečné určení příčiny	**1**
9.2.	příslovečné určení místa	**1**
10.	b) Slunce, podle nějž se orientoval, již zmizelo a mlha zcela zakryla jakýkoliv orientační bod.	**1**

OTÁZKA	SPRÁVNÁ ODPOVĚĎ	BODY
11.	a) nepanikaří	**1**
12.	a) Zachoval rozvahu, ujistil Vítka, že situace je řešitelná, a navrhl směr podle vzdáleného světla.	**1**
13.	c) Text je vyprávěn v er-formě a sleduje vnitřní prožívání hlavní postavy zvenčí.	**1**
14.1.	podmět: Vítr; přísudek: foukal	**1**
14.2.	podmět: vůně; přísudek: linula se	**1**
15.	1→D (personifikace), 2→A (anafora), 3→B (eufemismus), 4→F (perifráze) Bodování (4 dvojice): 4 správně = 4 b · 3 správně = 3 b · 2 správně = 2 b · 1 správně = 1 b · 0 správně = 0 b.	**4**
16.	c) Pro získání statusu je dostačující splnění jediného ze tří stanovených kritérií.	**1**
17.	a) Sousedé podali na obecní úřad podnět k prošetření černé skládky za vsí. V textu jde o úřední návrh, aby orgán něco zahájil — totéž jako podnět k prošetření skládky. Ostatní: fyziologický podnět, inspirace, smyslové a rozvojové podněty.	**1**
18.	c) Poloměr ochranného pásma se odvíjí od průměru kmene změřeného ve výšce 130 cm.	**1**
19.	**19.1** Ve slově „pěstírna" se vyskytuje přípona -írna, která se vždy píše s dlouhým í. **ANO** **19.2** Ve větě „Houby jsou organismy, jež obývají rozličná prostředí." je slovo „rozličná" přídavné jméno tvrdého vzoru a píše se v něm -á. **ANO** **19.3** Ve slově „mycelium" se na konci základního tvaru píše -ium, proto je správně „mycelia" jako tvar množného čísla prvního pádu. **ANO** **19.4** Ve spojení „shiitake je původem z východní Asie" se slovo „východní" píše s malým počátečním písmenem. **ANO** Bodování: 4 správně = 2 b · 3 správně = 1 b · méně = 0 b	**2**
20.	**20.1** Žampion dvouvýtrusný tvoří více než dvě pětiny celkové světové produkce kultivovaných hub. **ANO**	**2**

OTÁZKA	SPRÁVNÁ ODPOVĚĎ	BODY
	20.2 Hlíva ústřičná vyžaduje ke svému pěstování přesně nastavenou teplotu okolo šestnácti až osmnácti stupňů Celsia. **NE** **20.3** Substrát je před zaočkováním hub pasterizován proto, aby se v něm nerozmnožovaly mikroorganismy škodící houbám. **ANO** **20.4** Podle TEXTU 2 lze mycelium využít i jinak než jako potravinu. **ANO** Bodování: 4 správně = 2 b · 3 správně = 1 b · méně = 0 b	
21.	výtrusný, výrobku (případně i výsevem — přijatelné je jakékoli dvě ze slov: výtrusný, výrobku, výsevem)	**2**
22.	a) vyloučily a zamezily jejich dalšímu výskytu	**1**
23.	a) Tímto způsobem pěstitelé zvyšují výslednou hodnotu svého zboží.	**1**
24.	c) rodem	**1**
25.	b) Mycelium nachází uplatnění v průmyslové výrobě nových materiálů.	**1**
26.	d) mít něco za lubem	**1**
27.	**27.1** Laviny nejčastěji vznikají na svazích se sklonem 30 až 45 stupňů. **ANO** **27.2** Nejvíce lavinových nehod se stává při nejvyšším, pátém stupni lavinového nebezpečí. **NE** **27.3** Mezi tři základní záchranné pomůcky doporučované záchranáři patří lavinový vyhledávač, sonda a lopata. **ANO** **27.4** Slabé vrstvy sněhu jsou vrstvy s vysokou soudržností, které odolávají tlaku nové přikrývky. **NE** Bodování: 4 správně = 2 b · 3 správně = 1 b · méně = 0 b	**2**
28.	a) populárně-naučnému výkladovému článku	**1**
29.	c) Záchranář řekl, aby se bez lavinového vyhledávače do volného terénu nevydávali.	**1**
30.	c) přídavné jméno slovesné trpné, 2. pád, číslo jednotné, rod ženský	**1**